

PRINSIPPER FOR BRUK AV ØKOLOGISK KOMPENSASJON

INNLEDNING

Følgende prinsipper er utarbeidet for bruk av økologisk kompensasjon innenfor 12 nautiske mil fra grunnlinjen og landterritoriet.

Prinsippene gir veiledning for myndighetsutøving og er ikke juridisk bindende. Gjeldende lovbestemmelser og ansvarsfordelingen mellom myndigheter ligger fast.

Prinsippene skal foreløpig ikke gjelde for saker som behandles etter energi- og vassdragslovgivningen.

Etter to år utarbeides en statusrapport der en bl.a. skal se på utviklingen i antall saker der økologisk kompensasjon pålegges og kostnader forbundet med dette. Det skal da også vurderes om prinsippene bør utvides til å gjelde saker som behandles etter energi- og vassdragslovgivningen.

Erfaringene med prinsippene evalueres etter fem år. For å bidra til evalueringen, bør vedtaksmyndighet i denne perioden vurdere å pålegge før- og etterundersøkelse av kompensasjonstiltakene.

DEL I – FELLESPRINSIPPER

I-1. Definisjon av økologisk kompensasjon

1. Økologisk kompensasjon innebærer at den ansvarlige for en utbygging som ødelegger eller skader verdifull natur, kompenserer for denne ødeleggelsen eller skaden. Kjernen i økologisk kompensasjon er at økologiske funksjoner som går tapt, erstattes av kompenserende tiltak. Kompensasjonen gjennomføres ved å restaurere, etablere eller beskytte natur av samme type på et annet sted enn det som direkte berøres av utbyggingen, for å begrense netto tap av verdifull natur.
2. Med verdifull natur menes natur som omfattes av Klima- og miljødepartementets rundskriv "Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet" pkt. 3.6. Natur av slik verdi som allerede har en juridisk beskyttelse etter naturmangfoldloven, omtales i del II nedenfor.

Annen natur av nasjonal og vesentlig regional verdi som i et begrenset antall tilfelle kan føre til vilkår om økologisk kompensasjon, omtales i del III.

3. For å oppnå sitt formål skal den økologisk kompensasjonen tilføre nye naturverdier eller legge til rette for å øke bestander (addisjonalitet), av samme type natur som går tapt (like for like). For å sikre at kompensasjonen er formålstjenlig, bør det bl.a. vurderes om det er behov for en kompensasjon som favner videre enn det faktiske tapet (i areal eller bestandsstørrelse). Størrelsen på kompensasjonen avhenger av naturen som påvirkes, og om det er forringelse av verneområde eller prioritert art som skal kompenseres, se del II. Kompensasjonsområdet bør befinne seg i nærliggende område til området som tapes, der dette er mulig.
4. Den økologiske kompensasjonen bør normalt vare like lenge som utbyggingens påvirkning på naturen.

I-2. Tiltakshierarkiet

I tråd med tiltakshierarkiet skal utbygger først, etter en nytte-kostnadsvurdering, søke å velge et alternativ som unngår negativ påvirkning på naturen, deretter begrense konsekvensene som ikke kan unngås og istandsette direkte effekter i etterkant av utbyggingen. Økologisk kompensasjon er siste utvei for å avbøte tap av natur.

I-3. Samtidighet

1. Vedtaksmyndigheten skal gjennom planleggings- og søknadsprosessen og i vedtaket sikre at den økologiske kompensasjonen er etablert samtidig med utbyggingen, eller så nært i tid som mulig, f.eks. ved bruk av rekkefølgebestemmelser.
2. I de sakene hvor kompensasjonsarealet skal vernes etter naturmangfoldloven, skal normalt verneprosessen gå parallelt med reguleringsplanprosessen eller konsesjonsprosessen, og vernevedtaket skal normalt være fattet før eller samtidig med vedtak av reguleringsplan eller konsesjon.

I-4. Samordning i planprosess

Når utbyggingstiltaket behandles etter plan- og bygningsloven, bør prosessen for den økologiske kompensasjonen samordnes med planprosessen. I disse sakene bør det fortrinnsvis tas stilling til plassering av utbyggingstiltaket i kommunedelplan. Der det er aktuelt, skal det i så fall fastsettes i planprogrammet at økologisk kompensasjon utredes i konsekvensutredningen til kommunedelplanen.

I-5. *Vurderinger av kostnad og nytte*

Nytten av den økologiske kompensasjonen skal være større enn kostnadene. I kost-nytte-vurderingen inngår kostnader som må til for å gjøre kompensasjonen vellykket. Det kan være nødvendig at kompensasjonsarealet etter en konkret vurdering er større enn arealet som går tapt i utbyggingen. Ved vurdering av økologisk kompensasjon skal det alltid tas hensyn til alternativverdien av kompensasjonsarealet, både dagens bruk og potensiell påregnelig utnyttelse.

I-6. *Utbyggers ansvar for kostnadene ved økologisk kompensasjon*

I henhold til gjeldende rett kan utbygger pålegges å bære rimelige kostnader ved kompensasjonen. Hva som er rimelig må vurderes ut fra inngrepets omfang, hvilken byrde et slikt pålegg vil innebære for utbyggeren, inngrepets karakter, f.eks. den konkrete samfunnsnyttens av inngrepet, og de naturverdiene som blir berørt.

I-7. *Forholdet til frivillig kompensasjon*

Prinsippene regulerer ikke hvorvidt en utbygger frivillig kan forplikte seg til økologisk kompensasjon gjennom avtaler eller som en integrert del av en utbyggingssøknad, der økologisk kompensasjon normalt ikke vil bli pålagt.

I-8. *Kompensasjon i saker som ikke omfattes av punktene nedenfor*

Økologisk kompensasjon slik det er omtalt i disse prinsippene er en særskilt form for skadereduserende tiltak. Prinsippene begrenser ikke den ansvarlig myndighets adgang til å stille vilkår, med utgangspunkt i det hjemmelsgrunnet de har, for å redusere skade på natur.

DEL II – SÆRLIGE PRINSIPPER VED BRUK AV NATURMANGFOLDLOVENS BESTEMMELSER OM ØKOLOGISK KOMPENSASJON

II-1. *Økologisk kompensasjon ved utbygginger som forringer prioriterte arter eller verneområder*

- 1. Regelverkene for verneområder og prioriterte arter har i de fleste tilfeller et restriksjonsnivå som medfører forbud mot utbygginger og tiltak som påvirker verneverdiene eller arten negativt. Det er for slike arealer og arter tatt stilling til fremtidig arealbruk gjennom vedtak i statsråd, og konkludert med at naturinteressene skal gis forrang fremfor andre samfunnsinteresser.**
- 2. Når vesentlige samfunnsinteresser likevel gjør det nødvendig å gjennomføre utbygging som**

- forringer en prioritert arts bestandssituasjon eller økologisk funksjonsområde,
- *eller* forringer verneverdier i et verneområde eller gjør at vernet helt eller delvis må oppheves,
- og naturen som påvirkes er av en type som lar seg kompensere, skal økologisk kompensasjon alltid vurderes.

II-2. Innholdet i kompensasjonen ved inngrep som forringer prioriterte arter eller verneområder

I slike tilfeller som nevnt i pkt. II-1.2., skal det siktes etter å oppnå full kompensasjon. Det innebærer at kompensasjonstiltakene må bidra til å unngå netto tap av disse naturverdiene, dvs. at den samlede bestandssituasjonen opprettholdes eller verneverdier av samme kvalitet og omfang etableres, så langt som mulig og innen rimelig tid. Det må gjøres en konkret vurdering av hvilken størrelse på kompensasjonsarealet eller bestandsøkningen som er nødvendig for å oppnå full kompensasjon.

II-3. Hvilken myndighet vurderer vilkår om økologisk kompensasjon?

Miljømyndighetene har ansvar for å vurdere krav om utredning og gjennomføring av økologisk kompensasjon for prioriterte arter og verneområder.

II-4. Samordning av saksbehandling

I saker som i tillegg faller inn under konsekvensutredningsregelverket, samarbeider ansvarlig sektormyndighet og miljømyndighetene om mulig samordning av utredningskrav.

II-5. Særlig om utvalgte naturtyper

1. Økologisk kompensasjon ved inngrep i en forekomst av en utvalgt naturtype skal vurderes som et virkemiddel for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand.
2. Addisjonalitet sikres ved at lokaliteter av naturtypen som har dårlig kvalitet, skjøttes eller restaureres slik at kvaliteten blir like god som kvaliteten til den lokaliteten som går tapt, eller ved at det etableres en helt ny lokalitet av samme kvalitet.
3. Ansvarlig myndighet er kommunen eller sektormyndigheten som fatter vedtak om inngrepet som berører naturtypen. Kommunen er ansvarlig myndighet ved skogbruks- eller jordbrukstiltak i henhold til naturmangfoldlovens regler om meldeplikt for utvalgt naturtype.

II-6. Juridisk status av kompensasjonsarealet

Kompensasjonsområdet for saker etter naturmangfoldloven skal ha like god juridisk status som området som ødelegges eller skades. Det vil si at kompensasjonsområder for inngrep i verneområder skal vernes, og kompensasjonsområder for inngrep i økologiske funksjonsområder for prioriterte arter skal inngå som økologisk funksjonsområde i henhold til forskriften om den prioriterte arten. Videre bør man ved arealer som skal erstatte inngrep i en utvalgt naturtype, prøve å oppnå en slik kvalitet at de blir omfattet av forskriften om utvalgt naturtype.

II-7.

Eventuell økologisk kompensasjon for skog inngår ikke i det ordinære skogvernarbeidet, men slik kompensasjon skal være basert på prinsippene for frivillig vern etter forhandling med berørte private skogeiere. Dersom det viser seg at økologisk kompensasjon ikke lar seg ivareta gjennom prinsippene for frivillig skogvern, vurderes myndighetsbestemt verneprosess som en mulig løsning når prinsippene har virket i to år.

II-8. Utbyggers ansvar ved vern

Utbygger har ansvar for utredning av alle typer relevante skadereduserende tiltak, herunder økologisk kompensasjon. I dette inngår dialog med grunneiere som kan ha mulig kompensasjonsareal og klarlegging av mulig konflikter med andre arealbruksformål som skogbruk og jordbruk. Arbeidet med økologisk kompensasjon skjer i nært samarbeid med miljøvernmyndigheten som står for den formelle verneprosessen, der dette er aktuelt. Innenfor grensene av pkt. I-6. bærer utbygger kostnadene ved erverv eller erstatning for vern og restaurerings- og anleggstiltak som er nødvendig for å gjennomføre kompensasjonen. Ansvar for fremtidig forvaltning og skjøtsel av områder som vernes vil som for øvrige verneområder være hos miljøforvaltningen.

DEL III – SÆRLIGE PRINSIPPER OM BRUK AV ØKOLOGISK KOMPENSASJON I SAKER SOM IKKE FØLGER AV NATURMANGFOLDLOVEN

III-1. Hvilken myndighet vurderer vilkår om økologisk kompensasjon?

Ansvarlig myndighet for de bestemmelsene tiltaket behandles etter, vurderer – der det er relevant – om utredning eller vilkår om økologisk kompensasjon skal pålegges.

III-2. Når er det aktuelt å vurdere vilkår om økologisk kompensasjon?

Økologisk kompensasjon vurderes når følgende forhold foreligger:

- Saken gjelder store utbyggingstiltak. Det vil si planer etter plan- og bygningsloven og tiltak etter annet lovverk, som alltid skal ha planprogram eller melding og konsekvensutredning, jf. forskrift om konsekvensutredninger vedlegg 1.
- Det etter tilpasninger og relevante skadereduserende tiltak fortsatt gjenstår betydelige negative konsekvenser for verdifull natur, jf. pkt. I-1.2. foran. Med betydelige negative konsekvenser menes "forringet" eller "ødelagt/sterkt forringet" som beskrevet i Statens Vegvesens håndbok V712.
- Svært viktige samfunnshensyn tilsier at det vil være nødvendig å tillate inngrep i naturverdiene, eller alternativet til å sette vilkår om økologisk kompensasjon er at tiltaket ikke tillates.

III-3. Når er det aktuelt å sette vilkår om økologisk kompensasjon?

Når det er avklart at vilkårene i pkt. III-2 er oppfylt, kan det settes vilkår om økologisk kompensasjon dersom følgende er oppfylt:

- Naturen som blir påvirket er av en type som lar seg kompensere.
- Nyttien ved kompensasjonen er større enn kostnaden, se pkt. I-5.
- Kostnaden ved kompensasjonen ligger innenfor det som er rimelig å pålegge tiltakshaver, se pkt. I-6.
- Det fremgår direkte i den aktuelle lovbestemmelsen at det er hjemmel for økologisk kompensasjon eller det følger av den alminnelige vilkårs læren.